

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
t.a.v. Mevrouw C. Helder, minister voor Langdurige Zorg en Gehandicaptensbeleid
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Onderwerp : Side letter bij advies 'Van Stappenplan naar Maatwerk in Dialoog'
Datum : 23 december 2022

Geachte minister voor Langdurige zorg en Sport,

Hoewel Ieder(in), KansPlus en het LSR de strekking van het advies 'Van stappenplan naar maatwerk in dialoog' kunnen onderschrijven, vragen wij dringend om flankerend beleid naast dit advies dat aanbieders, brancheorganisaties en cliëntorganisaties hebben opgesteld over de vereenvoudiging van het stappenplan Wet zorg en dwang (Wzd). Wij zien belangrijke tekortkomingen in het advies 'Van stappenplan naar maatwerk in dialoog', die vooral ook samenhangen met de bevindingen en conclusies n.a.v. de tweede fase van de evaluatie van de Wet Verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en de Wzd. We ondertekenen het advies, maar zien daarnaast de dringende noodzaak voor flankerend beleid.

Vereenvoudiging van het stappenplan

Sinds mei 2022 zijn cliëntenorganisaties Alzheimer Nederland, Ieder(in), KansPlus, LOC en het LSR; de beroepsverenigingen NIP, NVAVG, NVO en V&VN; de brancheorganisaties ActiZ, VGN en een coalitie van aanbieders van kleinschalige zorg in gesprek over een vereenvoudiging van het stappenplan. Ieder(in), KansPlus en het LSR hebben het afgelopen jaar constructief deelgenomen aan dit overleg en hebben voorstellen gedaan om het advies te versterken. Dan gaat het bijvoorbeeld om het verankeren van de positie van de cliëntvertrouwenspersoon (CVP). Ondanks herhaaldelijke pogingen van onze kant wordt er in het advies onvoldoende gezegd over de positie van de CVP. Daarnaast hebben we meerdere malen kritiek geuit op verschillende onderdelen van het stappenplan. Met enige terughoudendheid zijn we uiteindelijk met de andere partijen tot een compromis gekomen, middels het advies 'Van stappenplan naar maatwerk in dialoog'. Hierin staan concrete voorstellen om het stappenplan om te vormen tot een regeling die meer ruimte laat om per cliënt individuele keuzes te maken. Daarmee wordt meer ruimte gemaakt voor maatwerk voor de cliënt, zijn vertegenwoordiger en de zorgverantwoordelijke.

Ieder(in), KansPlus en het LSR zijn op 15 september 2022 voorlopig akkoord gegaan met het conceptadvies vereenvoudiging van het stappenplan. 'Voorlopig' omdat wij eerst de uitkomsten van de tweede fase van de evaluatie van de Wvggz en Wzd wilden afwachten, alvorens dit advies definitief vast te stellen. De uitkomsten van de evaluatie leiden er toe dat wij (KansPlus, het LSR en Ieder(in)) het advies alleen kunnen ondertekenen zijn met de voorwaarde dat er flankerend beleid komt. Het flankerend beleid moet volgens ons de volgende drie thema's borgen:

1. Versterk de positie van de cliëntvertrouwenspersoon (CVP)

Uit de evaluatie komt naar voren dat de CVP nog onvoldoende tot zijn recht komt. De CVP speelt een belangrijke rol in het beschermen en versterken van de positie van de mensen met een beperking. De uitkomsten van de evaluatie versterken dan ook de noodzaak om de rol van de CVP te verstevigen in diverse onderdelen van de vereenvoudiging van het stappenplan. Daarnaast blijkt uit de enquête die Ieder(in) heeft uitgezet in haar achterban dat nog maar weinig respondenten hebben gehoord over de cliëntenvertrouwenspersoon (CVP) voor de Wzd.

Bij de evaluatie van het stappenplan hebben de cliënt en zijn naasten recht op advies en bijstand van een cliëntvertrouwenspersoon (CVP). Ieder(in), KansPlus en het LSR hebben herhaaldelijk aangegeven dat de CVP een ruime positie moet krijgen en diens positie verankerd moet worden om rechten van de cliënten te borgen. Echter heeft dit niet geleid tot het aanscherpen en versterken van de rol van de CVP in het advies rond de vereenvoudiging van het stappenplan.

De overheid moet samen met cliëntorganisaties, CVP-aanbieders en zorgaanbieders de bekendheid van de CVP vergroten en deze beter positioneren. Daarnaast dient de rol van de CVP ook beter gewaarborgd te worden binnen de Wzd.

2. Zelfregulering is niet in het belang van rechtspositie van mensen met een beperking of gelijkgestelde aandoening en hun naasten

Het advies van de 'vereenvoudiging' van het stappenplan geeft de mogelijkheid tot meer zelfregulering. Dit leidt er onder meer toe dat er meer vrijheid is voor het stellen van termijnen om te evalueren. Dat kan ruimte bieden voor maatwerk, echter is het ook een grote zorg dat de wettelijke borging wordt beperkt. De Wzd is bedoeld als borging voor de rechtspositie van de mensen met een psychiatrische aandoening, verstandelijke beperking, psychogeriatrische aandoening en gelijkgestelde aandoeningen. Die rechtspositie kan onvoldoende worden geborgd in een stelsel van zelfregulering zonder de wettelijke verankering, ook daar waar het gaat om de uitvoering.

De gevoerde gesprekken en de evaluatie zijn veelal eenzijdig gericht op de werking van de regels, bureaucratie en onwerkbaarheid die zorgaanbieders zeggen te ervaren. De geest van de Wzd is dat onvrijwillige zorg wordt voorkomen (tenzij het niet anders kan). Deze preventieve werking is essentieel en heeft nog te weinig aandacht in het stappenplan en de wetsevaluatie. Wanneer de focus ligt op stap 0, dan hoeft de rest van het stappenplan niet te worden doorlopen. Het advies richt zich al op een verandering van de wet, terwijl administratieve lasten als 'probleem' worden gezien. Wanneer de focus ligt op de bedoeling van de wet, namelijk het voorkomen van onvrijwillige zorg, dan is het verder volgen van het stappenplan ook niet nodig. Dit vraagt volgens ons ook om een andere mindset van zorgaanbieders. De problemen worden niet opgelost door alleen beleid en wetgeving te wijzigen.

Zelfregulering is niet de oplossing voor de bureaucratische en administratieve problemen rond de Wzd. Zelfregulering verzwakt de rechtspositie van cliënten en naasten. Sleutel niet aan de wettelijke verankeringen en behoudt een stevige rechtspositie voor cliënten, hun (wettelijk) vertegenwoordigers en naasten. Richt je op de geest van de Wzd, namelijk dat onvrijwillige zorg wordt voorkomen. Deze preventieve werking is essentieel en behoeft meer aandacht.

3. Betrek de kennis van (vertegenwoordigers van) mensen met een beperking en hun naasten bij het aanpassen van wetgeving en opstellen van beleid

Het gaat bij de Wvzgz en Wzd om de rechtspositie van mensen die met onvrijwillige zorg te maken hebben. De overheid dient deze rechtspositie te borgen. Het is van belang om samen met de betrokken cliënt- en naastenorganisaties het cliëntperspectief te borgen bij eventuele aanpassingen of wetswijzigingen. Echter, in de wetsevaluatie ontbreekt het meest belangrijke onderdeel: de ervaringen van de personen zelf of hun vertegenwoordigers.

Het is van belang terug te keren naar de kern van de wet, namelijk rechtsbescherming tegen het inperken van grondrechten, het terugdringen van dwang en borgen van meer persoonlijke vrijheid, zeggenschap en integriteit. Dit gedachtegoed wordt ondersteund door het VN-verdrag Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

Mensen met een beperking of gelijkgestelde aandoening zijn slechts in zeer geringe mate betrokken bij de wetsevaluatie. Opvallend is dat in de evaluatie dat de focus ligt op bureaucratie en knelpunten voor zorgverleners. De positieve effecten van de wetten, die er zeker zijn, zijn niet in beeld gebracht.

Het is van belang om samen met de betrokken cliënt- en naastenorganisaties het cliëntperspectief te borgen bij eventuele aanpassingen in beleid en/of wetgeving. Er is onderzoek nodig naar de positieve effecten van de Wzd voor een evenwichtig beeld.

Tot slot

Alles overwegende hebben Ieder(in), KansPlus en het LSR besloten het advies 'Van stappenplan naar maatwerk in dialoog' wel te ondertekenen, omdat we de strekking ondersteunen. We benadrukken daarbij echter het belang van flankerend beleid op bovenstaande punten. Wij gaan hier graag verder over in gesprek met u, het ministerie van VWS, de brancheorganisaties en beroepsverenigingen.

Vriendelijke groet,

Illya Soffer, Jasper Boele en Dickie van de Kaa